

(GD&ĐT) - Học sinh tiểu học bước đầu đã được làm quen với dùng văn miêu tả (tả đồ vật, tả con vật, tả cây cối, tả người...) nhưng thực tế các em vẫn còn lúng túng, chưa thành thạo trong việc sử dụng ngôn ngữ thích hợp để viết bài. Cho nên, rèn luyện kỹ năng sử dụng ngôn ngữ trong văn miêu tả cho học sinh là việc cần thiết để giúp các em thành thạo sử dụng ngôn ngữ trong văn miêu tả, nâng cao chất lượng bài làm văn.

Theo "Tả đời và Tả người Việt cổ đại" (Nguyễn Như Ý- chủ biên), "Tả đời và Tả người Việt" (Viên ngôn ngữ học), sách giáo khoa phổ thông... Nhìn chung, các định nghĩa đều có cái nhìn gần nhau về ngôn ngữ miêu tả:

Miêu tả là dùng ngôn ngữ hoặc một phương tiện nghệ thuật nào đó làm cho người khác có thể hình dung được các vật, sự vật, con người... Mục đích miêu tả để quan sát, để chuyển sự tiếp xúc các chi tiết theo logic, để nhận ra người, cách diễn tả, để đo lường một cách có nghệ thuật... cần để làm nổi bật cái thiện, cái đẹp của đời sống miêu tả.

Thực tế, ngôn ngữ miêu tả là phải có tính chính xác. Ngôn ngữ miêu tả chính xác là ngôn ngữ miêu tả sát đúng, các thuật ngữ biểu hiện của sự vật, sự vật, con người (ngay cả ý nghĩ, tình cảm...). Bởi vậy học phải nắm ánh cuộc sống một cách chân thực, do đó "văn miêu tả hay là phải đúng

" (Lê Quý Đôn). Trẻ con mèo thì phải tròn, tiếng kêu "meo meo", người "lim dim", đi "nhàng nhàng"... Trẻ người thì tùy vào đời sống đó là ai mà sử dụng ngôn ngữ phù hợp, không thốt ra má tóc, nước da của em bé cũng gần như người lớn được...

Thứ hai, tính hàm súc. Hàm súc nghĩa là súc tích, ít lời mà nhiều ý "ý trong ngôn ngữ". Đây là đức tính mà người viết văn miêu tả phải có thì đời sống của mình mới nổi bật, ghi đậm. Nhà văn Tô Hoài tả:

Nhìn hai bên sườn núi trong các lũng vẫn chỉ thấy sương mù màu đá xám ngát, không thấy đâu một chút vàng lúa chín" (Cụm từ cụm từ)
mà đó là một cảnh núi rừng miền Tây Bắc.

Thứ ba, tính hình tượng. Ngôn ngữ miêu tả giàu hình tượng là ngôn ngữ giàu hình ảnh, dùng nét màu sắc, âm thanh, hình ảnh... có khả năng gây ấn tượng mạnh, tác động sâu xa trong trí tưởng tượng và cảm nhận của người đọc. Trẻ con đêm trăng thì "sáng rực rỡ", trẻ con suối thì màu "trắng xóa", chày "róc rách"...

Thật vậy, ngôn ngữ phải mang tính truyền cảm. Thông qua hình thức tín hiệu ngôn ngữ, nhà văn phải bộc lộ những cung bậc tình cảm khác nhau, có thể là niềm vui hay nỗi buồn, yêu thương hay giận hờn... truyền cảm đến người nghe mình tả. Tất đó mà hình ảnh đẹp nên thơ và thôi thúc hoạt động của con người. Hình ảnh đẹp nên thơ con vật thì phải sử dụng những từ ngữ yêu thương, quý mến như: nhai, thoi ng, yêu quý... hay tả mẹ thì dùng những từ như: biết ơn, yêu quý, thoi ng yêu...

Tính cá tính hoá cũng là một yêu cầu cao đối với văn miêu tả. Mỗi hình ảnh sinh do xu hướng, sự truyền ng, thoi hi u, tập quán, tâm lý xã hội, cá tính mà hình thành giọng đi u riêng, cái v riêng v cách dùng từ, đối câu, dùng đon trong bài văn. Có nh v y ng i đ c nh n ra một bài văn có phong cách, ch nó cho cảm giác

"V một cái khép kín"

(M c Gia C p). Đem i cho cảm nh r c r , l ng l y s c màu, hài hoà, dung đ , t nhiên. Nó t o nên giá trị bi u cảm, g i hình, g i nét và "

g i cho ng i đ c cảm nh h n ra y nh th t"

(Hà Minh Đ c). Ví dụ nhà văn Tô Hoài tả :

"Bây giờ , buổi sáng mùa đông khô ráo. Trời m t đ t, mây mù đ n đ t cao nh m t mảnh s ng cuộn lên, l n đ u tiên trông th y đ ng lúa chín, r i n c s i N m Gi n óng ánh sáng, r i các nóc nhà trong làng nh p nhô, r i th y ngang l ng qu núi xanh ng t"

Như vậy, rèn luyện kỹ năng sử dụng ngôn ngữ trong văn miêu tả cho học sinh tiểu học là một trong những vấn đề cần thiết trong dạy học môn văn. Bởi nếu không thì học sinh sử dụng ngôn ngữ tùy tiện, tùy hứng dẫn đến chất lượng bài văn kém và kéo theo các dạng văn khác các em cũng không thể làm tốt được, bởi văn miêu tả còn đòi hỏi vốn từ ngữ trong các dạng văn khác như văn kể chuyện, truyện thuật, phát biểu cảm nghĩ, tả ng tả ng...

Hà Thu Thu Hoài